

Халықаралық стандарт ISO 37001 «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесі»

Сыбайлас жемқорлық қазіргі әлемде емес болып табылады жергілікті проблема, ол айналды транснациональное құбылыс қозғайтын қоғам мен экономикаға барлық елдердің, сондай-ақ қояды, ұйымның қауіп-қылмыстық айыптау, айыппұлдар, ал сол залал парақорлық қабілетті келтіруі мүмкін беделін кәсіпорындар жиі жете бағаламайды.

К көрініс беру нысандарына, сыбайлас жемқорлық қарым-қатынастар, әдетте, мыналар жатады:

- парақорлық, параға сатып алу, заңсыз кірістер алуы (қорқытып алушылық, «концертінің»);
- ұрлық және жекешелендіру ұлттық ресурстар мен құралдарды;
- заңсыз иемдену (қолдан жасау, жалған құжат жасау, бұрмалау, ұрлау; беру ақшаны, мүлікті алдау жолымен), теріс пайдалану кезінде мемлекеттік қорлардың, ысырап ету;
- кумовство, фаворитизм;
- жылжыту жеке мүдделерін, сөз байласу (преференциялар беру жеке тұлғаларға мүдделер);
- қабылдау сыйлықтар жеделдету үшін проблемаларды шешу;
- қорғау мен қамқорлыққа (жалғандық);
- билікті теріс пайдалану (қорқыту немесе азаптау);
- манипуляциялар реттеумен (бұрмалау, шешімдер қабылдау пайдасына бір топ немесе адам) және т.б.

Тек соңғы жылдары әлемнің әр түрлі аймақтарындағы қабылданды көптеген декларациялар мен конвенцияларды, сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағытталған ретінде әлемдік құбылыс. Қабылданатын конвенцияларда бекітіледі құқық нормалары, халықаралық сипаттағы міндетті елдер үшін ратифицирующихся бұл конвенция:

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы Конвенция;
- Конвенция қылмыстық жауапкершілік;
- Декларация БҰҰ-ның сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы және парақорлықпен халықаралық коммерциялық ұйымдарда;

- Қарар Комитеті Еуропа Кеңесінің министрлер Туралы «жиырма принциптері сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес» және басқа да көптеген.

Енгізу сыбайлас жемқорлыққа қарсы конвенцияның қатысушы мемлекеттердің заңнамасын маңызды құрамдас бөлігі болып табылады сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл, өйткені арқылы осы қол жеткізіледі басты мақсаттарының бірі үшін мұндай конвенцияның келісімшарттары қалыптастыру, ұлттық заңнамада қатысушы мемлекет тиісті нормативтік-құқықтық базасын жолданған жеке және заңды тұлғаларға. Әрекеттің соңғы рет мен көзі қызметін атқарады, сыбайлас жемқорлыққа.

Тәуекелдер, оларға сыбайлас жемқорлық ұшыратады ұйымдастыру, бақылауға болады көмегімен менеджменті жүйесі сыбайлас жемқорлыққа қарсы.

Қазанда 2016 жылғы халықаралық стандарттау ұйымы ISO жариялады халықаралық стандарт ISO 37001 «Сапа менеджмент жүйесі» сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, ол тығыз байланысты, ISO 26000, жәрдемдеседі ұйымдарға парақорлықтың алдын алу, белгілеу іс-қимыл кезінде табылған. Бұл стандарт негізделген британдық стандарты BS 10500:2011 және оны алмастырады.

ISO стандарты (37001 қолданылуы мүмкін кез келген ұйым қарамастан мөлшерлерін белгілеудің және қызмет түрлерін ұйымдастыру, формалары сыбайлас жемқорлық отырып, ол тап, сондай-ақ кез-келген елде, өйткені сәйкестендіруге ықпал етеді ұйымның қызметін озық халықаралық тәжірибеге және тиісті нормативтік-құқықтық актілерге сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес саласындағы барлық елдерде жұмыс істейді ұйымдастыру.

Іс-шаралар кешені описываемых стандарттары, менеджмент жүйелері қарсы іс-қимыл парақорлыққа жол, оның ішінде ISO 37001 қамтиды:

- әзірлеу, сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты,
  - мақсаты тұлғалар/тұлғалар тобының, жауапты/-тар енгізу үшін, жұмыс істеуін қамтамасыз ету және сапа менеджменті жүйесінің сәйкестік қарсы іс-қимыл парақорлыққа жол,
  - талдау және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін,
  - оқыту мәселелері бойынша сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметі
  - тексеруді серіктестер мен жобалар
  - мүмкіндік беретін шаралар назар аударту парақорлық фактілері және сыбайлас жемқорлыққа
  - рәсімдері бойынша тергеу парақорлық фактілерін және тәртіптік жауапкершілік
  - ішкі аудиттер
  - талдау және жақсарту сапа менеджменті жүйесін жемқорлыққа қарсы іс-шаралармен.
-

Артықшылықтары стандарттарын енгізу:

- қосу стандарт үздік халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәжірибесін қолдану ұйымдармен бірдей тәсілдер алдын алу және табу парақорлық, елге қарамастан, олар жұмыс істейді;
- демонстрация инвесторларға, топ-менеджмент, меншік иелеріне, тапсырыс берушілерге жобаларды қызметкерлеріне, тұтынушыларға және басқа да мүдделі тұлғаларға қатар, бұл ұйым қолданды үшін қажетті қадамдар қарсы іс-қимыл парақорлыққа жол тарапынан ұйымның, оның делдалдар немесе ұйымға қатысты;
- сенімді тетіктерінің тиімділігін бақылауды ұйымдастыру (соның ішінде, қаржылық бақылау, бақылау сатып алу қызметіне бақылауды ұйым активтерін) мүмкіндік беретін уақтылы анықтау және тәуекелдерді азайтуға сақталмаған нормативтік-құқықтық талаптарды қатысты парақорлық;
- қанағаттандыру талаптарына шетел заңнамасының (FCPA, DOJ, SEC, SFO)
- деңгейін арттыру, жобаларды сараптау және іскерлік серіктестер;
- тергеу және бағалау болуы мүмкін немесе қолданыстағы сыбайлас жемқорлық жағдайларын;
- ашықтық деңгейін арттыру, бизнес-үдерістерді;
- төмендеуі тәуекел заңнамасын бұзу және айыппұл санкцияларын салу;
- корпоративтік мәдениет деңгейін арттыру және іскерлік этика.

15 қазан күні 2016 жылы қабылданған стандарт ISO 37001 басқару жүйелерінің жемқорлыққа қарсы іс-шаралармен ескере отырып, халықаралық жалпы қабылданған сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәжірибесін ұйымдар үшін кез келген түрін, мөлшерін, қызмет түрлерін мемлекеттік, жеке және коммерциялық емес сектор.

ISO стандарты (37001 әзірленді форматында, ұқсас форматы басқа да стандарттар негізінде сапа менеджменті жүйесін (басқару) сияқты ISO 9001 және ISO 14001. Стандарт қазірдің өзінде тану алды көптеген компаниялар мен қолданылуы осыған ұқсас басқа да табысты басқару жүйелері.

Қазіргі принциптері сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес алады айтарлықтай қолдау арқасында осы стандартқа ұсыныстарымен басқару жүйесін құруға арналған жемқорлыққа қарсы іс-шаралармен. Пайда ISO 37001 біріктірген өзіне үздік халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәжірибесі, компания алады қолдануға бірдей іс-шаралар алдын алу және табу парақорлық, елге қарамастан, олар жұмыс істейді.

Халықаралық стандарт талаптары бойынша нұсқаулар береді және әзірлеу, енгізу, қолдау, талдау және жақсарту сапа менеджменті жүйесін жемқорлыққа қарсы іс-қимыл. Бұл жүйе қолданылуы мүмкін жеке немесе мүмкін біріктірілетін жалпы менеджмент жүйесі.

Осы стандарт жатады мынадай құбылыстарға қызметіне байланысты ұйымдар:

- пара алған мемлекеттік, жеке және коммерциялық емес сегменттерінде;
- пара вымогаемые ұйымдар;
- пара вымогаемые, ұйым қызметкерлері, қолданыстағы ұйым атынан немесе оның пайдасына;
- пара вымогаемые іскер серіктестермен ұйымдастыру, қолданыстағы ұйым атынан немесе оның пайдасына;
- параға сатып алу ұйымдарын;
- сатып алушы ұйым қызметкерлерінің қызметіне байланысты ұйымдастыру;
- параға сатып алу іскер серіктестер ұйымның қызметіне байланысты ұйымдастыру;
- сатып алушы тікелей немесе біреу арқылы, онда (мысалы, пара алу, ұсынылатын немесе қабылданатын арқылы үшінші тұлға немесе үшінші тұлға).

ISO стандарты (37001 ғана қолданылатынын сыбайлас жемқорлық. Ол талаптарды белгілейді үшін ұсыныстар береді менеджменті жүйесі әзірленген көмек ұйымдастыру үшін алдын алу, анықтау бойынша шаралар қабылдау взяткам және сәйкестікті қамтамасыз ету сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама және ерікті міндеттемелерге қатысты қолданылатын болады. Халықаралық стандартта «термині пара» белгілеу үшін пайдаланылады ұсыныстар, уәде беру, қабылдау немесе выпрашивания заңсыз артықшылықтарды кез келген нысанда ретінде қаржылық және қаржылық емес), тікелей немесе делдалдар арқылы орналасқан жеріне қарамастан, қолданыстағы заңнаманы бұза отырып, ретінде побудительного ынталандыру немесе сыйақы үшін әрекет ететін тұлғаның немесе воздерживающегося әрекет шеңберінде, сол үшін ол жауап береді. Сонымен қатар, бұл жалпы қабылданған түсіндірме термин «пара беру» (бұдан әрі-қабылданды, сыбайлас жемқорлыққа қарсы заң актілері қолданылатын ұйым және менеджмент жүйесіндегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл әзірленген көмек ұйымдастыру.

Халықаралық стандарт қолданылмайды к алаяқтыққа, картельным стоворам және басқа да заң бұзушылықтарға монополияға қарсы заңнаманы және шынайы бәсекелестікті, ақшаны немесе өзге де қызметті, байланысты сыбайлас жемқорлық іс-әрекеттерімен (дегенмен, мүмкін кеңейту қолданылу саласы қарастырылып отырған менеджменті жүйесі енгізіліп, онда аталған жағдайлар).

Халықаралық стандарт талаптары жалпы болып табылады және қолдану барлық ұйымдармен (немесе бөлігінде ұйымдар қарамастан, олардың типі, мөлшері және қызметінің сипатын және басқа болып табылады ұйымдастыру, мемлекеттік, жеке немесе коммерциялық емес. Егер қандай да бір талап Халықаралық стандарт толығымен немесе оның бір бөлігі кіреді қарама-

қайшылық немесе тыйым салынады қолданылып жүрген, бұл жағдайда ұйым міндетті орындауға тиісті талаптың бір бөлігі немесе толығымен.

Ұйым әзірлеуі тиіс, құжаттауға, енгізуге, жұмыс күйде болуын және үнемі қайта қарауға менеджмент жүйесін жемқорлыққа қарсы іс-қимыл қоса алғанда, қажетті үдерістер және олардың өзара іс-қимыл талаптарына сәйкес осы Халықаралық стандарттың негізінде жүзеге асырылады. Менеджмент жүйесі жемқорлыққа қарсы іс-қимыл болуы тиіс құралдар үшін әзірленген анықтау және бағалау тәуекел, сондай-ақ сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және анықтау шараларын қабылдау қатысты. Менеджмент жүйесі жемқорлыққа қарсы іс-қимыл негізделген болуы керек және мөлшерлес ескере отырып, факторлар.

Ұйым сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін бағалауды жүзеге асыруға тиіс:

- анықтау, сыбайлас жемқорлық қауіп-қатерлер ұйымдастыру еді негізді түрде күтуге ескере отырып, факторлар;
- баға және расставить басымдықтары бойынша анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдері;
- анықтау жарамдылығын және нәтижелілігі, жұмыс істеп тұрған ұйымның басқару құралдарын төмендету үшін бағаланатын сыбайлас жемқорлық тәуекелдер.
- Жоғары басшылық орнату, қайта қарауға және қолдау саясатын жемқорлыққа қарсы іс-қимыл, ол:
- тыйым салады парақорлық;
- орындауды талап етеді сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманы, қолданылатын ұйымдастыру;
- мақсаттарына сәйкес ұйымдастыру;
- үшін негізді қамтамасыз етеді қою, қайта қарау және мақсаттарға қол жеткізу саласындағы жемқорлыққа қарсы іс-қимыл;
- қамтиды міндеттеме талаптарын орындау менеджмент жүйесі сыбайлас жемқорлыққа қарсы.

